

At være gymnasielærer - i et demokratisk samfund

Efterår 2016

Michael Paulsen

Lektor i pædagogik, Syddansk Universitet

Twitter: @Forskermp

www.michaelpaulsen.dk

Agenda

A. Ud over at man skal undervise i fag, *hvad* går gymnasielærergerningen så ud på?

Svar: Hjælpe eleverne med at blive til i og medvirke til et demokratisk samfund, som de bliver egnede/*alment dannede* til at deltage i og styre (agere medbestemmende i), både i skolen og udenfor/bagefter.

B. *Hvorfor* egentlig holde skole?

Svar: Der er tre overordnede formål: 1) kvalifikation, 2) socialisation, 3) subjektifikation. Alle tre er vigtige, hvis eleverne skal blive egnede/*alment dannede* til at deltage i den demokratisk styring af samfundet.

C. *Hvordan* kan undervisning blive god?

Svar: Ved at undervisningen har et alment dannende sigte og potentiale. 3 eksempler: *It, innovation og elevdiversitet*.

Overvejelse A

Meningen med gymnasiet er at hjælpe elever til at blive til i verden på gode måder, der medvirker til en god verden og et godt samfund, fx et demokratisk samfund

(fag = mulighed for det, hvis faget er godt)

Mening med gymnasiet: Grib ind i elevernes liv for at dette kan blive bedre => hjælpe eleverne med at blive til i verden/samfundet på gode måder

Elever

Fx

Læringsnetværk:
forældre, venner mv.
Interesser
Erfaringer
Køn
Evner
Relationer
Hjem
Forestillinger

Gymnasiet

Fx

Fag
Bekendtgørelse, lov
Medier, fx it, lokaler
Den konkrete skole
Ledelse, styring, organisering

Verden

Fx

Kapitalisme
Demokrati
Natur-kultur
Nationalstater
Uddannelse

Gymnasiets formål: almen dannelse = blive egnet til at deltage “sammen med *alle* andre” i den demokratiske styring af samfundet, både nu og her, i skolen, udenfor og i fremtiden (bidrage uden at tyrannisere, løse ting i fællesskab til alles bedste)

=> Hvordan kan “mine” fag give mulighed for det?

Overvejelse B

Der er tre vigtige dimensioner af almen/demokratisk dannelse: kvalifikation, socialisation, subjektifikation
(alle fag bør forholde sig til disse tre dimensioner)

Tre dimensioner af demokratisk orienteret almen dannelse

Hvis *alle* mennesker skal være med til at bestemme samfundet inkl. egen tilværelse, så må alle (altså ikke blot kongen) blive **vidende** + ikke blot tænke på eget, men på det **alment** bedste.

Samtidig giver det kun mening, at alle skal være med, hvis alle også er **frie og forskellige** - dvs. har muligheden for at blive til som unikke individer, der bidrager *selvstændigt* og *forskelligt* og herunder giver plads til hinandens forskellighed (anerkender hinandens frihed).

Definition: **Almen dannelse** = at blive et menneske, der **tænker og handler som sig selv sammen med andre som forskellige** ud fra en oplyst og begrundet antagelse om, hvad der er det fælles bedste i forhold til en given sag

=> Tre dimensioner:

1. **Kvalifikation** (viden): *hvad* skal det enkelte menneske vide, kunne og respektere?
2. **Socialisation** (indstilling): *hvordan* skal det enkelte menneske tænke/agere?
3. **Subjektifikation** (væren): *hvem* skal det enkelte menneske blive til i verden i dag?

Ad i) Kvalifikation - *hvad* skal eleverne vide, kunne og synes for at være kvalificeret til at bestemme over hele samfundet?

- Udfordring: I den tidlige modernitet var idealet, at man blev *alvidende*. Men i det senmoderne umuligt. Vilkår: specialisering inden for få sektorer, ellers glade amatører.

=> Spørgsmål: hvad er vigtigst at vide, kunne, synes? Hvilke kvalifikationer er demokratisk set vigtigst? (i baggrunden: skal *alle* være lige meget medbestemmende, vide det samme?)

Typiske svar: i) basale kulturelle teknikker: læse, skrive, regne + ii) demokratisk viden, iii) ”almen viden” om samfundet, naturen og mennesket mv.

Almen dannelse: faglig og tværfaglig undervisning, der hjælper hver enkelt til at tilegne sig den vigtigste viden ”om det hele”.

Klafki: *Epokale nøgleproblemstillinger* som svar på, hvad elever primært bør vide – en slags kanon om det som er vigtigst *idag* for os alle + hin enkelte + formalt set: lærer hver enkelt *at* tænke alment => blive kvalificeret borger – medbestemmende i et demokratisk samfund.

Ad ii) Socialisation - *hvordan* skal eleverne relatere sig til selv + verden/en konkret sag?

- **Tilstand 1 (begær)**: Mennesket forfølger egne interesser, begær, behov, og bruger sin snuhed til behovsopfyldelse; herunder gavner andre for at opnå egen fortjeneste.
- **Tilstand 2 (fornuft)**: Mennesket bruger sin fornuft: gør det som er godt for menneskeheden, det fælles bedste, gavner almenvellet, dvs. tænker og handler ud fra alment perspektiv.

Almen dannelse: Hjælpe eleverne til at skifte/rykke fra tilstand 1 til 2 => myndighed, decentrering, overskridelse, udvide horisonten, tænke helhedsorienteret, moralsk.

Eksempel: Peter Kemp: *Verdensborgeren som pædagogisk ideal* (social ansvarlighed).

Udfordring: Det er svært at tænke alment, fra den videst mulige horisont. Et valg igen og igen. Desuden: svært at “bo” i et alment subjekt.

Ad iii) Subjektifikation - hvem skal eleverne blive til, for at det giver mening at være medbestemmende?

Udfordring: Hvis individet blot skal blive en instans af menneskeheden => opfattes det enkelte menneske som en ting, bliver fremmedgjort, der "svares" på *hvad* mennesket skal blive, men ikke *hvem* => Elever opfattes som nogle, der blot skal indpasses i eksisterende orden, tilegne sig bestemte kvalifikationer og socialiseres til et bestemt slags menneske. Hvis det gode menneske/samfund kan erkendes på forhånd, så er der ikke brug for demokrati. Demokrati giver kun mening, hvis vi alle kan blive radikalt forskellige/os selv – unikke mennesker.

Hvem-dimensionen handler om, at hjælpe elever til at få en "egen stemme" - kunne deltage med *sig selv* i offentligheden, som unik og særegen, uden at tyrannisere andre eller underkende sig selv.

Fra **infantil væren-i-verden** (reagerer på omverdens modstand gennem selvudslettelse eller kontrol) til **voksen væren-i-verden** (reagerer dialogisk: man fatsholder sig selv, men giver samtidig plads til andre)

Almen dannelse: hjælpe eleverne til at skifte/rykke fra tilstand 1 til 2 => decentrering, ansvar for pluralitet.

Eksempel: Gert Biesta: *at leve sammen som forskellige - en sammenhængende pluralitet.*

**Spørgsmål: Hvordan arbejde med almen dannelse i forskellige fag?
Hvordan forene alle almen-dannelsens dimensioner?**

Altså i) kvalifikationer – epokal viden, ii) socialisering – verdensborgeren, iii) subjektifikation - det singulære og unikke: få hjulpet hver enkel elev til at blive til en egen ansvarlig ”stemme”?

Hvilke af de tre dimensioner er der bedst mulighed for i dine fag?

Svar på todaysmeet.com/dannelse (husk at angiv, hvilket fag der er tale om)

Overvejelse C

God undervisning er undervisning der har et *alment dannende potentiale*

(3 eksempler: måden man bruger *it*, arbejder med *innovation* og forholder sig til *elevers forskellighed* bør ske ud fra et alment dannende sigte)

Ad I. Almen dannelse og digitale medier

Ex 1: Læreren *mikrologger* med eleverne - 28 svar på to minutter - flere bliver deltagende i undervisningen, får mulighed for at bidrage. => Eleverne bliver bedre til at deltage (kvalifikation), bliver socialiseret til at skulle bidrage til fællesskab (socialisation), får mulighed for at udvikle egen stemme i relation til hinanden - udvikle en sammenhængende pluralitet (subjektifikation).

Ex 2: I stedet for at blot have undervisning *om* andre, om lyrikere, politikere, mennesker fra andre lande etc, så forbinder læreren via Internettet eleverne med eksterne personer, så elever dannes gennem undervisning *med* andre. => Eleverne bliver bedre til at deltage i offentlig sfære og møde andre (kvalifikation), bliver socialiseret til en pluralistisk verden, frem for lukket inde i ekkorum (socialisation, udvidet netværk), får mulighed for at respondere særegent i forhold til andre mennesker i verden (subjektifikation).

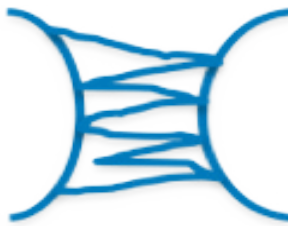
Ex 3: Eleverne skal arbejde med digitale medier som *epokalt nøgleproblem*: Hvad gør de nye teknologier ved os? (indblik i fx algoritmer, overvågning mv.) Hvordan kan eleverne blive medbestemmende? Hvordan skabe et Internet der kommer almenvellet til gavn? Miljømæssige problemer af 'udviklingen'? => Eleverne tilegner sig kritisk viden og bliver mere bevidste (kvalifikation), afsocialiseres fra at blot tilpasse sig (socialisation), får mulighed for at tage stilling og overveje egen rolle i mediesamfundet (subjektifikation).

Ad 2. Almen dannelse og innovation

Ex 1: **En ikke alment dannende måde at arbejde med innovation på.** Eleverne bliver inddelt i grupper, der skal konkurrere med hinanden om at producere et nyt og bedre kampagnemateriale til en politiker, der gerne vil blive borgmester, men har svært ved at få stemmer fra unge vælgere => eleverne tilegner sig evne til at anvende fag (kvalifikation), socialiseres til markeds konkurrence (socialisation), bliver til slaver/leverandør, vindere/tabere (subjektifikation).

Ex 2: **En alment dannende måde at arbejde med innovation på.** Eleverne arbejder med demokratisk deltagelse som epokalt nøgleproblem. De skal udvikle kreative/unikke bud på, hvordan mulighederne for demokratisk deltagelse og kommunikation mellem vælgere og politikere kan nytænkes og forbedres, til gavn for almenvellet. Eleverne skal samarbejde og udvikle deres løsninger i kritisk dialog med hinanden og de som er "berørte". => eleverne tilegner sig samarbejdsevner og lydhørhed (kvalifikation), socialiseres til at tænke alment (socialisation) og udvikler særegne bud i dialog med andre i ligeværdige relationer (subjektifikation).

Ad 3.Almen dannelse og elevdiversitet

Regime	Arbejde	Felt	Logik	Identitet	Læring
Mono-kulturelt	Assimilation	Territorialt felt 	Tilpasning / ej	Én lukket + mod og sub	Én muligheds-horisont
Fler-kulturelt	Segregation	Spejlingsfelt 	Rummelighed / ej	Flere lukkede – spejling	Flere parallelle muligheds-horisonter
Inter-kulturelt	Integration	Liminalt felt 	Dialog / ej	Flere åbne, der mødes	Udveksling mellem muligheds-horisonter
Trans-kulturelt	Digression	Virtuelt felt 	Anderledeshed / ej	Nye uvisse	Nye muligheds-horisonter

Monokulturel og **flerkulturel** strategi =>

Tilpasning af individet til en eksisterende orden; lavt demokratisk dannelsepotentialer især i subjektifikationsdimensionen

Interkulturel og **transkulturel** strategi =>

elevernes dannes til en “åben demokratisk orden” - en sammenhængende pluralitet, med dialog, interaktion på tværs + vægt på anderledeshed og forskellighed

Enig - uenig ? !

